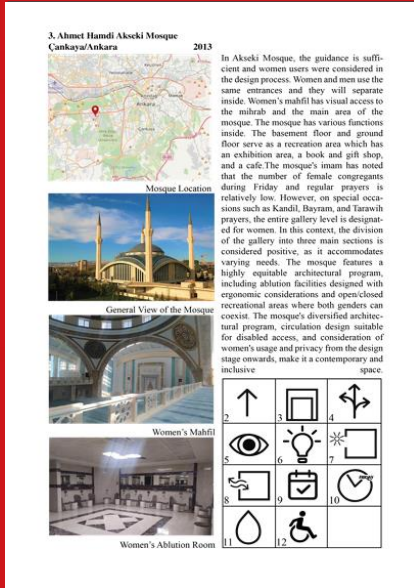

Vera Yıldız

veranuryildiz@gmail.com

0000-0001-5362-4632

Thesis Advisor

Assoc. Prof.
Ahmet Erdem
Tozoğlu

tozoğlu@itu.edu.tr

Inclusive Design In Mosque Architecture: A Gender Perspective On The Case Of Türkiye

abstract The issue of mosque design in Turkey is often the subject of political and form-related debates. Places of worship need to be reconsidered as a design problem with a user-oriented space design approach. This study aims to develop alternative design proposals for women's spaces in mosques in Turkey. One of the main objectives of this study is to investigate how the issue of being 'inclusive' is addressed in contemporary mosque design and whether contemporary mosques offer a new and more inclusive usage experience to the user beyond a formal innovation. In doing so, the compatibility of the first mosque of the Muslims with this proposed inclusive principle was investigated. Afterward, it was analyzed how places of worship and their uses were handled by different authorities in the following periods. The aim was to analyze the masculine structure commonly seen in today's places of worship and to understand the archetype underlying the spatial segregation of women. Various women's movements, which are the basis of women's claim of rights in the public sphere in today's Turkey, and the journey of women's participation in public life are discussed. In this context, women's movements in the Ottoman Empire, women's associations and political gains in the Republican period, the political atmosphere of post-Republican Turkey, and the Islamist and Feminist movements that increased after 1980 are discussed. Finally, how 'inclusive design' can gain a place in mosque architecture and what kind of principles it should be discussed. Accordingly, a set of criteria consisting of 12 items has been developed to be used in measuring the physical and psychosocial inclusiveness of the spaces allocated to women in mosques. Since the 21st century, the policies the Presidency of Religious Affairs adopted on the subject and the reforms made for women in mosque spaces since 2013 have been mentioned. In light of the criteria set, various mosques in the province of Ankara were identified and evaluated. Subsequently, various examples of mosques built around the world that innovatively address the use of gendered space are analyzed.

keywords Inclusive Design, Mosques in Turkey, Contemporary Mosque, Islamic Feminism, Women-friendly Mosque

özet Türkiye'de cami tasarımı meselesi genellikle siyasi ve formla ilgili tartışmaların öznesidir. İbadet mekanlarının, kullanıcı odaklı mekan tasarımı anlayışı ile bir tasarım problemi olarak yeniden ele alınması gerekmektedir. Çalışmanın amacı Türkiye'de bulunan camilerde kadınlara ilişkin mekanlar için alternatif tasarım önerileri geliştirmektir. "Kapsayıcı" olma meselesinin çağdaş cami tasarımında nasıl ele alındığını, çağdaş camilerin formal bir yenilikten öte kullanıcıya yeni ve daha kapsayıcı bir kullanım deneyimi sunup sunmadığını araştırmak bu çalışmanın ana hedeflerindedir. Bunu yaparken Müslümanların ilk mescidinin bu önerilen kapsayıcı prensibe uygunluğunu araştırdı. Amaç, bugünün ibadet mekanlarında yaygın olarak görülen eril yapısını çözümlmek ve kadınların mekansal olarak ayrıştırılmasının altında yatan arketipi anlamaktı. Dönemin sosyal şartları göz önünde bulundurularak kadınların cami kullanımlarına ilişkin bilgilerin yanı sıra topluluklarda kadının günlük yaşamlarına ve kamusal yaşama dahil olduğu noktalara da yer verildi. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında bugünün Türkiye'sinde kadınların kamusal alanda hak iddiasının temeli olan çeşitli kadın hareketlerine ve kadının kamusal yaşama katılma serüvenine değinilmiştir. Tezin son bölümünde, "kapsayıcı tasarım"ın cami mimarisinde nasıl bir yeri olabileceğini ve ne tür ilkelere sahip olması gerektiği tartışılmıştır. Bu doğrultuda camilerde kadınlara ayrılan mekanların fiziksel ve psikososyal kapsayıcılığının ölçülmesinde kullanılacak 12 maddeden oluşan bir kriter seti oluşturulmuştur. 21. Yüzyıldan itibaren Diyanet İşleri Başkanlığının konu ile ilgili benimsediği politikalara, 2013'ten bu yana cami mekanında kadınlar için yaptığı reformlara değinilmiştir. Oluşturulmuş kriterler ışığında Ankara ilinde yer alan çeşitli camiler belirlenmiş ve değerlendirilmiştir. Ardından Dünya genelinde inşa edilen ve cinsiyetlendirilmiş mekan kullanımını yenilikçi bir biçimde ele alınan çeşitli cami örnekleri incelenmiştir.

anahtar kelime Kapsayıcı Tasarım, Türkiye'de Camiler, Çağdaş Cami, İslami Feminizm, Kadın Dostu Cami